

STRATEGII ALE RECONFIGURĂRII IDENTITARE ÎN PROZA LUI BOGDAN SUCEAVĂ

Prof. univ. dr. habil. Nicoleta IFRIM
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *Echoing a representative voice for Romanian contemporary literature, Bogdan Suceavă's narratives display a special relation occurring between Memory and History, focusing special strategies of reloading personal identity, thus depicting a multifaceted 'narrative identity' facing both the dominant past and the ever challenging presence. Our study is to analyze the inner, covert mechanisms oriented towards an ever-developing type of identity by means of which the author himself tries to re-define his interiority in relation to present Romanian society and its 'culprits'.*

Keywords: *narrative identity, narrative strategies, identity-oriented myth, History, memory, Bogdan Suceavă*

Propunând în *Miruna, o poveste* (2007) și *Noaptea când cineva a murit pentru tine* (2010) două ipostaze ale Eului, ofertante din punctul de vedere al reconstrucției identitar-scripturale, *pacientul fabulatoriu* și „pacientul istoric”, ultimul captiv în „granițele interioare, culturale și sociale ale unei istorii a incertitudinilor” (Marius Miheț)¹, Bogdan Suceavă proiectează în cele două cărți o construcție polar orientată a reconfigurării identitare mediate mnemonic. Marcată ficțional de memoria-confabulație interconectată, în imaginarul narativ, cu cea de tip autobiografic, altfel spus, de jocul dintre memoria „distorsionată” și cea „dislocată” (Marius Miheț), narațiunea lui Bogdan Suceavă, diferită ca miză a reconfigurării identitare în cele două cărți analizate, polarizează în jurul unei „identity salience” proiectate ficțional, în sensul definit de Thoits în 2012 – „the subjective importance or value that persons attach to the various roles that they accept as self-defining.”² Două roluri „ficcionalizate”, cu funcție de auto-legitimare evidentă, sunt asumate tacit în economia interioară a narațiunii marcate confesiv – primul, cel din *Miruna, o poveste*, este puternic amprentat de o mitologie „recuperatorie” a naratorului prins în discursuri paralele compensatorii ale unui „metabasm” (Paul Cernat) cu extensii rizomatic-identitare, proiectând diferite măști ficționale care regizează, într-o cheie de tip „fantasy folcloric” (Paul Cernat), un pelerinaj al căutării de sine pe schema unui „tratament fabulatoriu” centrat pe mecanismele „coborârii la Centru” – perioada copilăriei petrecute în spațiul recuperat afectiv al Munților Făgărașului, pe valea Râului Doamnei sau în „geografia” ficțională delimitată de Posada, Mănăstirea

¹ Marius Miheț, citat pe coperta IV a romanului *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, Iași, Polirom, 2019.

² P.A. Thoits, *Role-Identity Salience, Purpose and Meaning in Life, and Well-Being among Volunteers*, *Social Psychology Quarterly*, no. 75(4)/ 2012, p. 362.

Argeşului și Nucșoara Elisabetei Rizea. Al doilea, cel din *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, parcurge un traseu identitar recuperabil fragmentar în oglinzile geocriticii, în esență un exercițiu probator de raportare la Istoria recentă, concretizat în cadrul evenimential al dimineții „de 25 decembrie 1989”, „când plecasem de acasă pentru a treia oară în lumea cea nouă. Am mers dinspre Piața Dorobanți spre sud, spre Universitate, unde plănuiam să ajung pe jos. Libertate, egalitate, fraternitate, eram fix în imaginarul din *Mizerabilii*, încă siderat de surpriză, fără să știu ce voi face de acum cu viața mea. [...] Puternic ardea soarele revoluției, în mintea mea răsărit, în venele mele răsărit, ne transmiteau la televizor în direct pe toate canalele lumii, pe noi toți, în direct, toată acea maree de trupuri inundând orașul, cum facem slalom printre gloanțe și descărcăm automatele unii într-alții.”³

Pentru Andrew Thacker „o geografie literară critică oferă o critică teoretizată în mod mai autoreflexiv, care gravitează în jurul unei triade alcătuite din materialitate, istorie și putere. Geografia literară critică readuce textele, într-o varietate de moduri, la materialitatea spațiilor produse social: spațialitatea textelor este situată în mod diferit în materia istorică a spațiului social. [...] A gândi geografic textele literare și culturale înseamnă a le înțelege în localizările lor materiale, care pot și ar trebui să fie examinate din punct de vedere istoric, conștientizând modul în care diverse spații pot reflecta, produce sau rezista unor forme de putere. Astfel se explică ideea unei geografii literare critice: pentru a sublinia distanța față de o cartografiere fără efort a peisajelor reprezentate în textele literare și pentru a ridica întrebări mai complexe despre spațiu și putere, precum și despre modul în care spațiul și geografia influențează formele și stilurile literare.”⁴ În viziunea noastră, componenta identitară asociată modelării spațiului ficțional devine definitorie pentru scriitura lui Bogdan Suceavă, implicând generarea unui raport multifuncțional de tip rizomatic, reflectând în egală măsură relații de putere, referința recurent-istorică și, primordial, reconfigurarea identitară care conferă coerență internă și substanță textelor sale. Le sunt asociate, în imaginarul narativ, mecanisme mnemonice care convertesc spațialitățile ficționale în „locuri ale memoriei” personale, adeseori transpuse în „discursuri ale Trecutului” (conform perspectivei asumate de Helle Bjerg și Claudia Lenz⁵), dar diferit ranforsate, așa cum se întâmplă în cele două romane analizate. În această ordine de idei, recuperarea în registru compensatoriu (folcloric-fantezistă, dar cu inserții punctuale trimițând către o Istorie personală post-traumatică încă experimentată acut, în *Miruna, o poveste*) sau în cel de tip autobiografic (prin care mecanismele confesiunii rescriu experiența evenimentelor din decembrie 1989 în *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, potențând miza puternic identitară a scriiturii) – prin care spațialitatea atent decupată geografic denudează, în ambele romane, o importantă componentă a re-legitimării identitare –

³ Bogdan Suceavă, *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, Iași, Polirom, 2019, p.7.

⁴ Andrew Thacker, *apud* Marius Conkan, *Geocritica și teoriile socio-spațiale*, *Transilvania*, nr.4/2023, p.19. Articolul este disponibil la adresa <https://revistatransilvania.ro/wp-content/uploads/2023/05/RT4-2023-Conkan.pdf>. Traducerea citatului în limba română îi aparține lui Marius Conkan.

⁵ Helle Bjerg and Claudia Lenz, *Time-Out for National Heroes? Gender as an Analytical Category in the Study of Memory Cultures*, în *Dynamics of Memory and Identity in Contemporary Europe*, eds. Eric Langenbacher, Bill Niven, Ruth Wittlinger, Berghahn Books, 2012, pp. 39-54.

se asociază funcțional „modelului procesual al memoriei”, definit de James Olney. Pentru acesta, „the archaeological model of memory is spatial, «a site where...[he] can dig down through layer after layer of deposits to recover what he seeks»; memories so recovered will be unchanged, if decaying over time. [...]. In contrast, the processual model for memory is temporal, «bring[ing] forth ever different memorial configurations and an ever newly shaped self.» This kind of remembering is imagined as a process of weaving that marks new forms from memorial strands that are also in flux.”⁶

În *Miruna, o poveste*, cronotopul primar al Văii Rele, un sat din Munții Făgăraș, mediază activarea „memoriei procesuale”, care recuperează spațialități paralele, ancorate în Istoria personală (istoriile familiei narate de vocea tutelară a bunicului) sau într-o atemporalitate cu irizații fantasmaticе (asociată Țării Subpământurilor Nefârșite), ambele reflectate în scriitură prin vocile celor doi copii veniți de la oraș. Marcajul identitar este acum potențat de „pelerinajul” prin timpuri și spații reconfigurate afectiv în discursurile suprapuse, dar amprintate confesiv, ale naratorilor prinși într-un seducător exercițiu de rescriere a relației Lume-Eu. În *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, procesualitatea mnemonică funcționează drept catalizator al redefinirii identitare pentru un „captiv istoric”, care rescrie în cheie confesivă „povestea revoluției din perspectiva unui matematician în anul I de facultate, fiu de ofițer de miliție, pornit într-o aventură personală spre Universitate pentru a participa la redactarea statutului Ligii Studenților. O nebulie, se-nțelege. Nu și pentru proaspătul student călit în armată. Călit e un fel de a spune; în fapt, traumatizat, încarcerat în toxice suspendări temporale și tembelizări pe linie. Drumul acesta la Universitate se ramifică din prezentul intens, apocaliptic, al revoltelor din decembrie '89, spre trecutul împărțit între iubiri indecise, matematică și stagiul militar.”⁷ În viziunea lui Michael Keith și Steve Pile, „spatiality needs to be seen as the modality through which contradictions are normalized, naturalized and neutralized... Spatialities represent both the spaces between multiple identities and the contradictions within identities.”⁸ Privite dinspre recuperarea, prin rescriere confesivă, a unor spații ficționalizate în filtru mnemonic, cele două romane ale lui Bogdan Suceavă (diferite ca miză a scriiturii și impact asupra reconstrucției „identității scripturale”) exploatează unitar scriitura „transgresivă”, în sensul teoretizat de Bertrand Westphal – „no representation is stable; on the contrary, as in Deleuze’s deterritorialization process, permanent fluidity is the characteristics of

⁶ James Olney, *apud* Sidonie Smith and Julia Watson, *Reading Autobiography: a Guide for Interpreting Life Narratives*, capitolul *Autobiographical Subjects*, University of Minnesota Press, 2010, accesibil la adresa

https://www.google.ro/books/edition/Reading_Autobiography/Ey90DwAAQBAJ?hl=ro&gbpv=1&dq=autobiographical+narrative&printsec=frontcover.

⁷ Marius Miheț, *op.cit.*

⁸ Michael Keith și Steve Pile, *apud* Sidonie Smith and Julia Watson, *Reading Autobiography: a Guide for Interpreting Life Narratives*, University of Minnesota Press, 2010, accesibil la adresa https://www.google.ro/books/edition/Reading_Autobiography/Ey90DwAAQBAJ?hl=ro&gbpv=1&dq=autobiographical+narrative&printsec=frontcover.

representation and, consequently, of identities.”⁹ I se suprapune condiția scriiturii ca „arhivă a sentimentelor” („an archive of feelings” – Ann Cvetkovich) – una fabulatoare în *Miruna, o poveste*, proiectând Istoria mitologizantă într-o retortă permanent ancorată în „ficțiunea prezentului” „povestit” în structuri discursive suprapuse sub forma unor istorii personale ale unor personaje cu aură legendară; cea de-a doua, în *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, post-traumatică și ancorată în realitatea celor două zile importante pentru revoluția din 1989 din București, susține un discurs de tip „memories of post-transition”, în sensul definit de Ksenia Robbe: „To comprehend the variety and ambiguity of post-transitional feelings and memories, to make sense of their complexity beyond political (ab)uses, and to imagine productive ways of dealing with them, practices of cultural memory and mediation can be a particularly apt terrain: this is where reflection of personal and collective experiences and recollections of transitions is actively underway, incorporating new voices and subjectivities and shaping new social imaginaries.”¹⁰

Din această perspectivă, cea a „practicilor” mnemonice operaționalizând extensiunile post-tranziționale ale Trecutului și modalitățile de gestionare ale „urmelor” traumatice (cea fantastic-fabulatoare prin plonjarea „mitologizantă” și cea a „recuperării” reificat-dureroase), Bogdan Suceavă propune, în cele două romane, o retorică identitară aparte în contextul „narațiunilor recuperatorii” post-comuniste românești, re-examinând ficțional „the ideas and experiences of transition through mnemonic constellations between the present and past as well as the many different pasts and futures emerging and circulating in the present. Re-framings of the transitional past through experiential lenses have recently become the focus of studies into the vernacular memories of transitions.”¹¹ *Miruna, o poveste* transcrie un „discurs al revalidării identitare” proiectat pe coordonatele intenției recuperatoare post-tranziționale (prin raportare la data publicării celor două romane), dar fabulatoriu-compensative prin „narațiunile” bunicului Niculae Berca: „Bunicul ne privea de parcă-i venea a râde. Ne încerca? Se poate. Voia să vadă cât credem din povești sau cât înțelegem din ele? Oricum, nici eu și nici Miruna nu mai credeam în Moș Crăciun și nici în alte basme. Dar ceva mai încolo bunicul a redevenit serios. Se poate că, din ziua când ne-a povestit aceste lucruri, bunicul nostru să fi început a retrăi totul istorisind, amestecând cele văzute cu cele nevăzute, cele pentru copii cu cele pentru oameni mari, cele de nespus cu tăcerile, trecutul cu niciodată. Ne-a spus o mulțime de lucruri pe care atunci nu le-am înțeles și care abia mai târziu, când ni le-am reamintit, au început să se lege. Avea să ne pună în scenă istorii ce ar fi putut părea nepotrivite vârstei noastre și să pună atâta patimă în poveștile pe care ni le-a

⁹ Bertrand Westphal, în Robert T. Tally Jr. (editor), *Geocritical Explorations. Space, Place, and Mapping in Literary and Cultural Studies*. Palgrave Macmillan, 2011, p. XV, accesibil la adresa https://www.google.ro/books/edition/Geocritical_Explorations/ydvJAAAAQBAJ?hl=ro&gbpv=1&dq=geocritica&printsec=frontcover

¹⁰ Ksenia Robbe (ed.), *Remembering Transitions. Local Revisions and Global Crossings in Culture and Media*. Walter de Gruyter, Berlin/Boston, 2023, p. 7, accesibil la adresa https://www.google.ro/books/edition/Remembering_Transitions/B83bEAAAQBAJ?hl=ro&gbpv=1&dq=memorie+postcomunism&pg=PA259&printsec=frontcover.

¹¹ *Ibidem*, p. 8.

spus, încât s-ar fi putut crede că de dragul nostru a rețrăit de la-nceput totul.”¹² „Poveștile” rețrăite ale bunicului, inserate cadrului narativ primar gestionat în registrul unei camuflate „povestiri a vieții”, legitimează miza identitară evidentă a scriiturii-recuperare, deoarece „to read life writing as primarily cultural texts undercuts much of its value as a complex dynamic of cultural production, where aesthetic concerns and the choice and manipulation of form serve as signifying aspects to experience and subjectivities. Though life writing must be located within specific historical and social contexts, its engagement with and revision of traditional critical paradigms, forms, and canonical prescriptions strategically rearticulates their subject positionalities and challenges dominant ideologies. It is precisely through our understanding of autobiographical practices as conscious artistic and literary exercises that we fully grasp the extent to which autobiographical narrative is, as Jens Brockmeier argues, such a powerful symbolic form and a genre of identity construction.”¹³ Dinspre memoria „re-emergentă” a Trecutului renasc astfel narațiuni identitare care potențează, în egală măsură, sensuri re-validate ale Istoriei colective, dar și ale celei personale: „Din pricina asta a trecut în ea o întregă lume și a devenit moștenitoarea unui regat aparte, din care nici până astăzi nu a uitat nimic. Istorisirile se plăsmuiau aieva în mintea ei și bunicul nostru Niculae Berca a fost nevoit, în cele două veri ce au urmat, să-i drămuiască sau să-i schimbe poveștile pe care le știa și încă ceva pe deasupra, spre oglindirea vârstelor ei. Poveștile sporeau unele din altele, deveneau tot mai multe și tot mai complicate, așa încât Miruna era în fiecare zi cufundată într-un ocean nemaivăzut. [...] În cele din urmă, Miruna a ajuns să gândească lumea în tiparul basmelor și a trăit vreme de câțiva ani într-un univers plin de fantastic. [...] În lumea poveștilor lucrurile se amestecă și cel mai mult se amestecă timpul, așa că Miruna avea înaintea ochilor minții bătăliile lui Ștefan cel Mare ca și cum le-ar fi văzut întocmai, alături de isprăvile voinicului Greuceanu și de cântecul păsării de argint, toate suprapuse aceluiași decor.”¹⁴ Actul recuperatoriu, dublat de cel proiectiv fantasmatic (organizând discursul sub umbrela unei complexe parabole a Istoriei recente) susține, în economia interioară a *Mirunei*, o structură semnificantă bi-polarizată, armonizând funcția terapeutică post-trazițională a memoriei unor istorii personale purtătoare de traume – acum camuflate în siajul proiecțiilor de tip basm, dar care permit, în fiecare clipă, denudări/decodări ale unei referențialități ancorate în Istoria recentă – cu tentația narativă a validării unei „mitografii” a individului călătorind compensatoriu în lumea „poveștilor”, ambele prezente într-o scriitură puternic amprentată identitar: „Credeam noi că toate aceste povești sunt aieva? Desigur, o vreme am crezut totul. Pentru Miruna, aceasta era lumea. Poveștile acelea închideau în ele neliniști care se vor dezvălui mult mai târziu. Azi, nu știu dacă bunicul și-a dat seama ce urmări vor avea poveștile sale, dar odată ne-a spus, așa cum ai vorbi unui om mare, un lucru pe care îl înțeleg abia acum: că un amestec bine potrivit de istorii ține pe spatele lui întregul Pământ și ajunge să

¹² Bogdan Suceavă, *Miruna, o poveste*, Iași, Polirom, 2017, pp. 8-9.

¹³ Rosalía Baena, *Introduction. Transculturating Auto/Biography. Forms of Life Writing*, in *Transculturating Auto/Biography. Forms of Life Writing*, edited by Rosalía Baena, Taylor&Francis Ltd., 2007, p. VII.

¹⁴ Bogdan Suceavă, *Miruna, o poveste*, ed. cit., pp. 9-10.

ne explice lucrurile dinlăuntrul lor înspre afară. Iar de n-ar fi acele povești care să ne aducă aminte cum au fost lăsate lucrurile – atunci Ucigă-l-toaca, adică însuși dracul cel negru care e zugrăvit pe dreapta la intrarea în biserică și de care se sperie Miruna ori de câte ori ajunge pe acolo, ar strica înadins cumpăna lumii și-ar așeza-o după altă lege, după mintea și socoteala lui.”¹⁵ Poveștile juxtapuse rizomatic ale lui Nicolae Berca mediază o formă de interogare a „identității scripturale” în mișcare, care se confruntă permanent cu alterități simptomatice, dar validând subtextual un proiect al re-configurării identitare, plasat la limita dintre actul confesiv/mnemonice și încărcătura ficțională pe dimensiune fantastică, „autorul [...] construindu-se pe sine ca subiect al textului.”¹⁶ De altfel, „actul autobiografic trebuie [...] așezat la mijlocul dintre identitate ca proces aflat în continuă transformare și expresia acestei transformări. Alteritatea joacă un rol deosebit de important în construcția unei reflexii identitare, portretizând subiectul textului autobiografic ca o construcție dialogică dintre un autor și un celălalt, destinat final, atât al textului, cât și al acelei imagini a sinelui cuprinsă în text. Autobiografia capătă așadar un rol important în procesul de integrare al individului.”¹⁷ Povestea-alteritate, o formă aparte de validare reflexivă a profilului identitar înscris în text, devine principalul element pivotal al mecanismului discursiv: „Atunci când istorisea el, faptele păreau să se închege de la sine, iar bunicul părea că se ridică deasupra istoriei și o privește din înalțuri și, după ce o cuprindea cu privirea, așeza episoadele și toate detaliile într-o ordine care te ținea cu suflul la gură și care semăna coborârii unui șoim din înalțuri. [...] Întorcea ziarul de la prima la ultima pagină ca să citească despre istoria de acum, unde vremea se simțea zbătându-se în matca ei. De fapt, atunci se stârneau alte povești și timpul se dădea repede înapoi până la vremea când noi, Miruna și Traian, vedeam cu ochii lui, schimbam locurile și el era cel care începea să povestească și avea vârsta noastră de la ceasul basmelor.”¹⁸ Postfața realizată de Bogdan Suceavă (*Scriind „Miruna”*) explicitează, în esență, întregul mecanism al construcției textuale de tip fantasy și mizele „temei povestitorului”: „Ceea ce îmi propuneam eu era reconstituirea unui imaginar local dintr-o zonă a Balcanilor unde tocmai temele locale intraseră de multe ori în rezonanță cu istoria, iar ambianța secolului XX le stricase. [...] Echilibrul literar era în altă parte, în spațiul unde eu trebuia să rămân cât mai fidel experienței personale. [...] Multe dintre lucrurile despre care scriu sunt motivate de curiozitatea de a înțelege mai bine arhitectura lumii românești. Și nu trebuia o generalizare, ci ceva care să cuprindă exact sinteza aceluiași imaginar local, cel pe care l-am văzut eu în comunitatea locală de pe valea Râului Doamnei, între Domnești și Nucșoara, exact în perioada când satele tradiționale începeau să se stingă, iar eu începusem să înțeleg asta, pe baza unei experiențe personale.”¹⁹

Noaptea când cineva a murit pentru tine jonglează cu „memoriile dislocate” (Marius Miheț), aflate acum în dialog – într-o scriitură-spațiu post-tranzițională –

¹⁵ *Ibidem*, pp. 10-11.

¹⁶ Oana Strugaru, *Exilul ca mod de existență. Andrei Codrescu în spațiul textual al dezrădăcinării*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2013, p. 213.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Bogdan Suceavă, *Miruna, o poveste*, ed. cit., p. 12, 14.

¹⁹ *Ibidem*, p. 162, 167.

pentru a recupera (prin strategii ale confesiunii „reificate” și centrate asupra legitimării conștiinței post-traumatice) intersițiile unui discurs tematic despre revoluția din decembrie 1989, dar mereu „întors” către Sine, precum și profilul unei „identități scripturale” aflate în permanent dialog cu sine și cu Lumea, plasate în siajul unei tentații recuperatorii de tip „experiență a identității”²⁰. Este o confesiune supraetajată, dar convergentă, a „pacienților istorici”, „închiși în lagăre interioare unde mocnesc interogații nesoluționate. Bogdan Suceavă parcurge un drum invers, convins de adevărul unor momente incandescente, imposibil de lăsat în afara scrisului și istoriei”²¹. În acest fel, „les stratégies identitaires sont des processus mises en oeuvre (de façon consciente ou inconsciente) par un acteur (individuel ou collectif) pour atteindre une ou de finalités (définies explicitement ou se situant au niveau de l'inconscient), procédures élaborées en fonction de la situation d'interaction, c'est-à-dire en fonction des différentes déterminations (socio-historiques, culturelles, psychologiques) de cette situation.”²² În termenii lui Ricœur, „la personne, comprise comme personnage de récit, n'est pas une entité distincte de ses expériences. Bien au contraire: elle partage le régime de l'identité du personnage, qu'on peut appeler son identité narrative, en construisant celle de l'histoire racontée. C'est l'identité de l'histoire qui fait l'identité du personnage.”²³ Naratorul lui Bogdan Suceavă respectă, încă de la începutul mărturisirii sale, convenția mnemonică astfel conceptualizată: „Doar amintirea mea. Nu am dovezi. Să zicem că totul e ficțiune. Să zicem că mi-am imaginat totul. Ce înseamnă, în fond, realitatea? Am fost acolo. Dar acum lumea întregă o să se schimbe, o să schimbăm lumea. Vreau să ajung neapărat la Universitate, unde de două zile am început să scriem statutul noii Ligi a Studenților.”²⁴ În siajul perspectivei lui Kaufmann, pentru care „l'individu n'a pas un seul principe d'unité, mais plusieurs”²⁵, această „pluralité interiorisée” (Kaufmann), a eului care re trăiește istoriile traumatice, se corporalizează în scriitură sub forma unui construct identitar polimorf, care „n'est pas une pure illusion biographique; l'individu doit en effet parvenir à la forger avec un maximum d'éléments crédibles tires de son histoire. Il doit ensuite transformer cette représentation en grille de perception des nouveaux schèmes et d'intériorisation de ceux qui auront été *sélectionnés*. Il doit enfin, à partir de la version la plus récente incluant les derniers schèmes intériorisés, travailler à la reformulation de toute son architecture intérieure.”²⁶ În consecință, profilul identitar reflectă, în totalitatea lui, un „petit cinéma” (Kaufmann) al auto-reprezentării prin care „nous sommes à la fois acteurs et réalisateurs des séquences qui défilent dans notre univers intérieur. [...] Le petit cinéma est alors une activité de retransmission, de reflet de quelques images

²⁰ Maurice Halbwachs, *Memoria colectivă*, traducere de Irinel Antoniu, Iași, Institutul European, 2007, p. 289.

²¹ Marius Miheț, citat pe coperta IV a romanului *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, Polirom, 2019.

²² Edmond Marc Lipiansky, *Stratégies identitaires*, în *Introduction à la problématique de l'identité*, Paris, PUF, 1990, p. 44.

²³ Paul Ricœur, *Soi-même comme un autre*, Paris, Editions du Seuil 1990, p. 175.

²⁴ Bogdan Suceavă, *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, Iași, Polirom, 2019, p. 10.

²⁵ Jean-Claude Kaufmann, *Ego. Pour une sociologie de l'individu*, Paris, Armand Colin, 2004, p. 167.

²⁶ *Ibidem*, pp. 168-169.

sélectionnées, généralement idéalisées. L'individu revisite son histoire, pour la vivre plus (elle est redoublée) et pour la vivre mieux (elle est embellie). Il se remet en scène dans certains événements, pour le seul plaisir et le renforcement identitaire, ou pour analyser des détails justifiant un regard critique."²⁷ Mai mult, „l'individu et son autonomisation comme produits de l'histoire sociale”²⁸ devin actanții procesului recuperator al identității reconfigurate ficțional, generând „la production narrative de soi”²⁹, ceea ce presupune o dublă raportare a „pacientului istoric” – față de istoria colectivă și față de cea personală, ambele purtate de-a lungul scriiturii drept „urme” semnificative – „amintirea acelei clipe va rămâne pentru multă vreme. Mai târziu te vei gândi așa. De câte ori în istorie națiunea a avut chiar și cel mai mic ascendent asupra individului, națiunea l-a strivit pe individ, eventual prin reprezentanții săi, de cele mai multe ori niște idioți oarecare, precum sergentul Vulpe. Reprezentanți aleși sau investiți, luați la oaste sau numiți de o mai înaltă ierarhie omenească. Națiunea investește individul, care poate fi sau idiot, sau abuziv, cu o autoritate care vine din străvechiul drept tribal asupra pământului [...]. Ideea de națiune a vărsat cel mai mult sânge pe planeta asta [...]. Acum, națiunea trece printr-o revoluție și le-a dat arme automate tuturor frustrațiilor hrăniți de decenii cu filmele lui Sergiu Nicolaescu. Printre aceștia vrei tu să treci ca să ajungi de la Universitate până acasă.”³⁰ Puzzle-ul identitar construit à rebours, în contra-timp evenimential cu desfășurarea cvasi-cinematografică a secvențelor reproduse din Istoria revoluției bucureștene din 1989, coagulează reflecții asupra „Istoriei mici”, în interiorul căreia prinde contur un profil scriptural reprezentativ: „Povestim lumea cu un ochi circular. Îi măsurăm volumul cu principiul lui Cavalieri: oricât de mult ai înclina turnul, volumul său rămâne același. Tot așa și istoria asta, din orice punct ai aborda-o, ajunge la aceeași perspectivă și la nucleul aceleiași probleme: cât de vinovați suntem unii față de praful și pulberea care se alege din viața altora. [...] Vrei să vezi din toate unghiurile, să ascuți fiecare voce, să intri în fiecare ochi, din el să trasezi spre afară un mănunchi de raze care să treacă prin fiecare dintre corpurile solide din fața ta și, astfel, să le măsoare. Câștigi dacă păstrezi continuitatea privirii.”³¹

Legitimând, prin filtrul unor perspective complementare, un „proiect identitar”, unitar prin coerență internă și abordare, inserat scriiturii-mărturisire din cele două romane analizate, *Miruna, o poveste* și *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, Bogdan Suceavă propune versiuni ale unei „istorii” personale în dublă cheie – cea a „metabasmului” (Paul Cernat) și cea a „memoriei reificate” –, în care legitimarea profilului identitar apelează la suprapunerea experiențelor re-trăite în „povestire” sau resemantizate în logica afectivă a memoriei recuperatorii. „Două lumi în cuvinte” supuse interogării identitare, prin medierea căreia „l'identité narrative se constitue au fil des récits d'un narrateur, car se dire signifie se produire. Par ce processus en constant devenir, on comprend la personne, devenue un personnage littéraire, comme luttant

²⁷ *Ibidem*, p. 214.

²⁸ Jean-Claude Kaufmann, *L'invention de soi. Une théorie de l'identité*, Paris, Armand Colin, 2004, p. 53.

²⁹ *Ibidem*, p. 154.

³⁰ Bogdan Suceavă, *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, ed. cit., pp. 133-134.

³¹ *Ibidem*, p. 260.

contre l'éparpillement ou le chaos de ses propres expériences, tentant de le mettre en forme, de leur donner une histoire narrative."³²

Bibliografie

- BAENA, Rosalía, *Introduction. Transculturating Auto/Biography. Forms of Life Writing*, in *Transculturating Auto/Biography. Forms of Life Writing*, edited by Rosalía Baena, Taylor&Francis Ltd., 2007.
- BATTISTON, Régine, *Lectures de l'identité narrative*, Orizons, 2009.
- BJERG, Helle and LENZ, Claudia, *Time-Out for National Heroes? Gender as an Analytical Category in the Study of Memory Cultures*, in *Dynamics of Memory and Identity in Contemporary Europe*, eds. Eric Langenbacher, Bill Niven, Ruth Wittlinger, Berghahn Books, 2012, pp. 39-54.
- CONKAN, Marius, *Geocritica și teoriile socio-spațiale*, în *Transilvania*, nr. 4/2023, pp.18-23, <https://revistatransilvania.ro/wp-content/uploads/2023/05/RT4-2023-Conkan.pdf>
- HALBWACHS, Maurice, *Memoria colectivă*, traducere de Irinel Antoniu, Iași, Institutul European, 2007.
- KAUFMANN, Jean-Claude, *Ego. Pour une sociologie de l'individu*, Paris, Armand Colin, 2004.
- KAUFMANN, Jean-Claude, *L'invention de soi. Une théorie de l'identité*, Paris, Armand Colin, 2004.
- LIPIANSKY, Edmond Marc, *Stratégies identitaires*, în *Introduction à la problématique de l'identité*, Paris, PUF, 1990.
- RICŒUR, Paul, *Soi-même comme un autre*, Paris, Editions du Seuil, 1990.
- ROBBE, Ksenia (ed.), *Remembering Transitions. Local Revisions and Global Crossings in Culture and Media*, Walter de Gruyter, Berlin/Boston, 2023, p.7, accesibil la adresa https://www.google.ro/books/edition/Remembering_Transitions/B83bEAAAQBAJ?hl=ro&gbpv=1&dq=memorie+postcomunism&pg=PA259&printsec=frontcover
- SMITH, Sidonie and WATSON, Julia, *Reading Autobiography: a Guide for Interpreting Life Narratives*, University of Minnesota Press, 2010, accesibil la adresa https://www.google.ro/books/edition/Reading_Autobiography/Ey90DwAAQBAJ?hl=ro&gbpv=1&dq=autobiographical+narrative&printsec=frontcover
- STRUGARU, Oana, *Exilul ca mod de existență. Andrei Codrescu în spațiul textual al dezdăcinării*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2013.
- SUCEAVĂ, Bogdan, *Miruna, o poveste*, Iași, Polirom, 2017.
- SUCEAVĂ, Bogdan, *Noaptea când cineva a murit pentru tine*, Iași, Polirom, 2019.
- TALLY, Robert T. Jr. (editor), *Geocritical Explorations. Space, Place, and Mapping in Literary and Cultural Studies*, Palgrave Macmillan, 2011, accesibil la adresa https://www.google.ro/books/edition/Geocritical_Explorations/ydvJAAAAQBAJ?hl=ro&gbpv=1&dq=geocritica&printsec=frontcover
- THACKER, Andrew, *Critical Literary Geography*, in *The Routledge Handbook of Literature and Space*, edited by Robert T. Tally Jr., New York, Routledge, 2017, pp. 28-38.
- THOITS, P.A., *Role-Identity Salience, Purpose and Meaning in Life, and Well-Being among Volunteers*, *Social Psychology Quarterly*, no. 75(4)/ 2012, pp. 360–384.

³² Régine Battiston, *Lectures de l'identité narrative*, Orizons, 2009, p. 23.